

IV EELARVESTRATEEGIA AASTATEKS 2019-2022

4.1. Sissejuhatus eelarvestrateegiasse

Eelarvestrateegia on arengukavast tulenev selgitustega finantsplaan, mis on arengukava osa. Arengukava koos eelarvestrateegiaga on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeeringute kavandamisel ning investeeringuteks toetuse taotlemisel.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse KOFS § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel. Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist. Eelarvestrateegias esitatakse kohaliku omavalitsuse üksuse majandusliku olukorra analüüs ja prognoos eelarvestrateegia perioodiks, samuti eelarvestrateegia vastuvõtmisele eelnenud aasta tegelikud, jooksvaks aastaks kavandatud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad põhitegevuse tulud, eeldatavad põhitegevuse kulud, olulisemad tegevused investeerimistegevuse eelarveosas, investeeringute kogumaksumuse prognoos ja võimalikud finantseerimisallikad, eeldatav finantseerimistegevuse maht ning likviidsete varade muutus. Lisaks kohaliku omavalitsuse üksuse enda andmestikule peab eelarvestrateegia seaduse kohaselt andma ülevaate ka temast sõltuvate üksuste majandusolukorrast. Finantsdistipliini tagamise meetmetena tuleb eelarvestrateegias esitada nii kohaliku omavalitsuse üksuse kui kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse põhitegevuse tulem ning netovõlakoorumus, mõlema puhul eelneva aasta tegelik, jooksvaks aastaks prognoositud ja eelarvestrateegia perioodiks prognoositavad näitajad. Eelarvestrateegia koostatakse vähemalt 4 eelseisvaks eelarveaastaks, mida igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest korrigeeritakse. Käesolev eelarvestrateegia on aluseks järgmise aasta eelarve koostamisel.

Eelarvestrateegia koostamisel on juhitud Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse sätetest ning OECD nõuannetest Eestile. Olulisemad üldist majanduskeskkonda puudutavad eeldused põhinevad Maailmapanga, IMFi, *Consensus Economics*, OECD, Euroopa Komisjoni, EV Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga prognoosidel.

Käesolev on esimene eelarvestrateegia, mis on koostatud pärast haldusreformi. Haldusreformi tulemusel liitus Tartu linnaga Tähtvere vald.

4.2. Majanduskeskkonna ülevaade

Tartu asub sotsiaalmajanduslikus ruumis, kus ühele poole jäävad Põhjamaad, lõunasse Baltimaad ja itta Venemaa. Tartust on riigi idapiirini alla 100 kilomeetri, mis ühtlasi on Euroopa Liidu välispiir. Tartu on Eesti suuruselt teine linn ja Lõuna-Eesti keskus. Tartu on Eesti intellektuaalne keskus tänu siin asuvale Eesti vanimale ja tunnustatuimale ülikoolile. Kuna Tartu Ülikool ja Tartu Ülikooli Kliinikum on linna suurimad tööandjad, on Tartus hõivatute hulgas olulisel määral õppejõude, teadureid, arste ja teisi kõrgelt kvalifitseeritud spetsialiste, mistõttu on Tartus ka suur avaliku sektori osakaal. Olulisel kohal on ka tööstus, eelkõige toiduaine- ja joogitööstus (A. Le Coq). 21. sajandil on Tartusse asunud mitmed info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning muud kõrgtehnoloogia ettevõtted nagu Playtech Estonia, Nortal, ZeroTurnaround, Regio, Hanza Tarkon. Tartus asuvad mitmed olulised riigiasutused, sealhulgas Riigikohus ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Tartu elanikkond moodustab Eesti rahvastiku koguarvust üle 7%. Rahvastikuregistri andmetel elas seisuga 31. detsember 2017. a Tartus 99 401 inimest (neist 2638 inimest endise Tähtvere valla territooriumil). Rahvastiku koosseis on täpsemalt toodud arengukava põhiosas. Tartu on ülikoolilinn ning kuna paljud üliõpilased ei ole end Tartu elanikuks registreerinud, siis on linna tegelik rahvaarv rahvastikuregistris näidatust suurem.

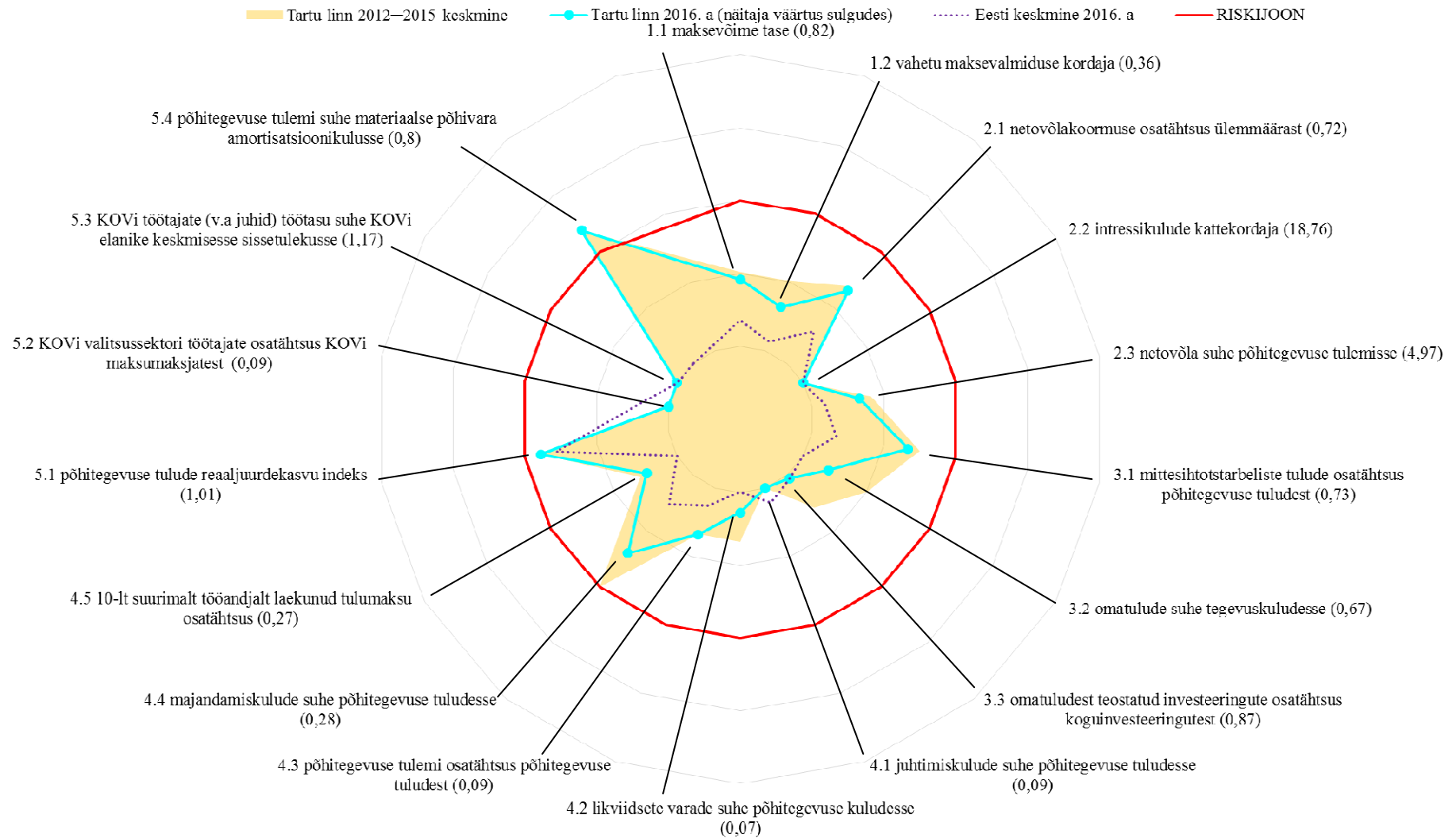
Tuleviku seisukohalt on oluline, et vastavalt Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia ning Tartu Ülikooli ökoloogia ja maateaduse instituudi koostatud rahvastikuprognosile on viimase 25 a jooksul toimunud ulatusliku väljarände tõttu oluliselt muutunud Tartu rändetagamaa vanuskoosseis ja seeläbi ka edasine väljarändepotentsiaal. Laste arv Jõgeva, Viljandi, Valga, Võru ja Põlva maakonnas on tugevalt langenud. Seetõttu jäävad Tartu-suunalised rändevood tulevikus senisest väiksemaks ning sisseränne mujalt Lõuna-Eestist ei pruugi rahvastiku tasakaalustajana toimida. Rahvastikuprobleeme teravdab viimastel aastatel tavaks olev valglinnastumine ehk Tartu elanike kolimine naaberomavalitsustesse.

Eesti kohalike omavalitsuste üldiseks probleemiks on väike finantsautonoomia. Probleemi on võimendanud hiljutine majanduskriis, kuid ka omavalitsuste rahastamissüsteem tekitab küsitavusi. Kohalikud omavalitsused saavad mõjutada vaid 17% oma tuludest, 83% otsustatakse keskvalitsuse tasandil. Kohalikud maksud moodustavad vaid 1% tuludest. Lähitulevikus on vajalik omavalitsuste finantsvahendite suurendamine läbi omavalitsuste rahastamissüsteemi muudatuste.

Tartu linna finantsvõimekuse radar¹ (esitatud alljärgnevalt) näitab, et enamus olulisemaid linna finantsnäitajaid asub õigel pool riskipiiri (joonisel punase ringi sees). Vaid põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse asub väljaspool punast riskijoont, kuid on siiski suhteliselt viimase lähedal. Mida kaugemal (väljaspool) riskijoonest on näitajad, seda suurem oht on sattuda finantsraskustesse ja vastupidi.

---

¹ Finantsvõimekuse radari eesmärk on kirjeldada KOVide finantsseisundit ja selle jätkusuutlikkust. Finantsvõimekuse radar koosneb 17 näitajast, mis on jaotatud vastavalt kirjeldusvõimele viide kategooriasse: lühiajaline maksevõime, pikaajaline maksevõime, iseseisvus, paindlikkus ja jätkusuutlikkus.

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOONEGA
1. Lühiajaline maksevõime		Lühiajalise maksevõime näitajad kirjeldavad KOVi võimet tasuda lühiajalisi kohustusi tähtaegselt. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOVil võib tekkida raskusi lühiajaliste kohustuste täitmisega.
1.1 maksevõime tase	käibevara ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab KOVi võimet katta võlausaldajate lühiajalised nõuded käibevaraga. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi võimekus lühiajalisi kohustusi täita.
1.2 vahetu maksevalmiduse kordaja	raha kassas ja pangakontodel ÷ lühiajalised kohustused	Näitaja kirjeldab, kui suure osa lühiajalistest kohustustest on KOV võimeline kohe tasuma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi võimekus lühiajalisi kohustusi koheselt täita.
2. Pikaajaline maksevõime		Pikaajalise maksevõime näitajad kirjeldavad nii pikaajalist maksevõimet kui ka võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
2.1 netovõlakooormuse osatähtsust ülemmäärast	((võlakohustused – likviidsed varad) ÷ põhitegevuse tulud) ÷ KOV individuaalne netovõlakooormuse ülemmäär	Näitaja kirjeldab KOVi kasutamata võõrkapitali kaasamise potentsiaali. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
2.2 intressikulude kattekordaja	põhitegevuse tuleml ÷ intressikulu	Näitaja kirjeldab KOVi võimet tasuda põhitegevuse tulemi arvelt intressikulusid. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali teenindamise võimekus.
2.3 netovõla suhe põhitegevuse tulemissse	(võlakohustused – likviidsed varad) ÷ (põhitegevuse tuleml – intressikulu)	Näitaja kirjeldab, mitme aasta jooksul on KOV võimeline tasuma enda võlakohustused, kui netovõlg väheneb graafikujärgselt ja põhitegevuse tuleml ning intressikulu jäävad konstantseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi täiendava võõrkapitali kaasamise võimekus.
3. Iseseisvus		Iseseisvus näitajad kirjeldavad sõltuvust välisest finantseerimisest. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest, mille puudumisel võimekus iseseisvalt hakkama saada võib sattuda ohtu.
3.1 mittesihotstarbeliste tulude osatähtsust põhitegevuse tuludest	(põhitegevuse tulud – saadud toetused (v.a tasandusfond ja väikesaarte	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad mittesihotstarbelised tulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi tulubaasi sõltuvus välistest rahastamisallikatest.

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOONEGA
	toetus)) ÷ põhitegevuse tulud	
3.2 omatulude suhe tegevuskuludesse	(sissetulekud – saadud toetused) ÷ tegevuskulud	Näitaja kirjeldab KOVi omatulude suhet tegevuskuludesse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on KOVi sõltuvus tegevuskulude rahastamisel välistest rahastamisallikatest.
3.3 omatuludest teostatud investeringute osatähtsus koguinvesteringutest	(investeeringukulud – põhivara soetuse toetus) ÷ investeeringukulud	Näitaja kirjeldab KOVi sõltuvust välistest rahastamisallikatest investeringute ellu viimisel. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suuremal määral toetub KOVi taristu arendamine välistele rahastamisallikatele.
4. Paindlikkus		Paindlikkuse näitajad kirjeldavad võimet reageerida ootamatutele finantsolukordadele. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda vähem on KOVil võimekust, et reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele.
4.1 juhtimiskulude suhe põhitegevuse tuludesse	üldvalitsemise juhtimiskulud ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad üldvalitsemise juhtimiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda ebaefektiivsem on KOVi igapäevatöö korraldus.
4.2 likviidsete varade suhe põhitegevuse kuludesse	likviidsed varad ÷ põhitegevuse kulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa põhitegevuse kuludest on KOV võimeline likviidsete varade arvelt katma. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel puudub KOVil likviidsus, et enda põhitegevuse kulusid reservide arvelt katta.
4.3 põhitegevuse tulemi osatähtsus põhitegevuse tuludest	põhitegevuse tulem ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimisvõimekust ning peegeldab võimet reageerida ootamatutele finantsväljakutsetele. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda nõrgem on KOVi positsioon omavahenditest investeringuid teostada ja ootamatutes finantsolukordades iseseisvalt hakkama saada.
4.4 majandamiskulude suhe põhitegevuse tuludesse	majandamiskulud (v.a teenuste sisseostmisega seotud personalikulud) ÷ põhitegevuse tulud	Näitaja kirjeldab, kui suure osa moodustavad majandamiskulud põhitegevuse tuludest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda jäigem on KOVi põhitegevuse kulude struktuur ning põhitegevuse tulude ootamatul vähenemisel võib tekkida raskusi põhitegevuse kulude kiireks vähendamiseks, et reageerida ootamatutele finantsolukordadele.
4.5 10-lt suurimalt töandjalt laekunud tulumaksu osatähtsus	10 suurimalt töandjalt laekunud tulumaks ÷ kogu laekunud tulumaks	Näitaja kirjeldab KOVi tulumaksu laekumise sõltuvust üksikute ettevõtjate tegevusest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem osa KOVi maksumaksjatest saavad töötasu ühe töandja käest, mis paneb tulubaasi suurde sõltuvusse üksikute töandjate tegevusest.

Näitaja	Valem	Näitaja kirjeldus ja seos RISKIJOONEGA
5. Jätkusuutlikkus		Jätkusuutlikkus näitajad kirjeldavad suutlikkust pakkuda kvaliteetseid avalikke teenuseid nii praegu kui ka tulevikus. Mida kaugemal on näitajad riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et KOV on pikas perspektiivis finantsiliselt jätkusuutmatu.
5.1 põhitegevuse tulude reaaluurdekasvu indeks	$((\text{põhitegevuse tulud}_n - \text{põhitegevuse tulud}_{n-1}) \div \text{põhitegevuse tulud}_{n-1}) \div (\text{kaalutud keskmine (THI+EHI+keskmise palga kasvu indeks)})$	Näitaja kirjeldab põhitegevuse tulude reaaluurdekasvu. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda aeglasem on KOVi põhitegevuse tulude kasv võrreldes riiklike üldnäitajate kasvuga.
5.2 KOVi valitsussektori töötajate osatähtsus KOVi maksumaksjatest	$\text{KOV}_i \text{ (sh SA, MTÜ) valitsussektori töötajate arv} \div \text{maksumaksjate arv}$	Näitaja kirjeldab KOVi valitsussektoris töötavate maksumaksjate osatähtsus KOVi maksumaksjatest. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda madalam on KOVi kui ettevõtluskeskkonna atraktiivsus ettevõtjate seas.
5.3 KOVi töötajate (v.a juhid) töötasu suhe KOVi elanike keskmisesse sissetulekusse	$\text{KOV}_i \text{ töötajate (v.a juhid) töötasu} \div (\text{väljamaksed füüsilistele isikutele} \div \text{maksumaksjate arv})$	Näitaja kirjeldab KOVi kõigi töötajate (v.a juhid) sissetulekute suhet KOVi elanike keskmisesse sissetulekusse. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on töajõukulude tõstmise surve eelarves ning madalam konkurentsivõime tööturult kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste värvata.
5.4 põhitegevuse tulemi suhe materiaalse põhivara amortisatsioonikulusse	$\text{põhitegevuse tulemi} \div \text{materiaalse põhivara amortisatsioon}$	Näitaja kirjeldab KOVi omafinantseerimisvõimekust olemasoleva materiaalse põhivara seisundi säilitamiseks. Mida kaugemal on näitaja riskijoonest (väljaspool), seda suurem on oht, et väliste rahastamisallikate puudumisel ei suuda KOV omavahenditest materiaalse põhivara asendusinvesteeringuid teostada.

Andmed pärinevad Rahandusministeeriumi kodulehelt ning riigiraha.fin.ee portaalist.

4.3. Eelarvestrateegia alused ja põhilised finantsnäitajad

Eelarvestrateegia aluseks on järgmised eeldused:

- SKP reaalkasv prognoosiperioodil on keskmiselt ligi 3% aastas;
- Tarbija hinnaindeks (THI) on vahemikus 2-2,5%;
- Maksumaksjate arv püsib stabiilne järgides Eesti keskmist trendi;
- Keskmise palga nominaalkasv on üle 5% aastas järgides Eesti keskmist trendi;
- Residentist füüsiliste isikute maksustatavast tulust (arvestamata tulumaksuseaduse 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi) laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 2018. a 11,86%, 2019. a 11,9% ja edasi 11,93%;
- 2019. a jõustub rahvastikuregistri seadus (RRS) uues sõnastuses, millega seoses muutuvad KOVi täpsusega aadressiväljad rahvastikuregistris tühjaks;
- Maamaksuäär püsib Tartus 1% maa maksustamishinnast;
- Uusi kohalikke makse vaadeldaval perioodil ei kehtestata.

Eelarvestrateegia finantsnäitajad baseeruvad ülaltoodud eeldustel. Ülevaade põhilistest tuludest ja kuludest on esitatud alljärgnevas tabelis.

	2019	2020	2021	2022
Põhitegevuse tulud kokku	159 672 102	169 106 000	177 151 000	184 538 000
Maksutulud	84 608 000	89 870 000	94 632 000	98 542 000
sh tulumaks	82 385 000	87 611 000	92 342 000	96 220 000
sh maamaks	727 000	727 000	727 000	727 000
sh muud maksutulud	1 496 000	1 532 000	1 563 000	1 595 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	19 233 102	19 695 000	20 088 000	20 490 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	54 925 000	58 623 000	61 503 000	64 567 000
sh tasandusfond	5 439 000	5 439 000	5 439 000	5 439 000
sh toetusfond	38 462 000	41 895 000	44 550 000	47 384 000
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	11 024 000	11 289 000	11 514 000	11 744 000
Muud tegevustulud	906 000	918 000	928 000	939 000
Põhitegevuse kulud kokku	150 409 431	155 080 000	160 752 000	167 197 000
Antavad toetused tegevuskuludeks	18 124 691	18 687 506	19 370 995	20 147 633
Muud tegevuskulud	132 284 740	136 392 494	141 381 005	147 049 367
sh personalikulud	80 168 217	82 657 630	85 680 806	89 115 990
sh majandamiskulud	51 088 251	52 674 662	54 601 220	56 790 337
sh muud kulud	1 028 272	1 060 202	1 098 979	1 143 040
Põhitegevuse tulem	9 262 671	14 026 000	16 399 000	17 341 000
Investeeringustegevus kokku	-22 283 257	-20 026 000	-19 399 000	-20 341 000
Põhivara müük (+)	1 900 000	600 000	1 000 000	1 000 000
Põhivara soetus (-)	-33 071 182	-26 140 000	-24 813 000	-24 755 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	10 373 925	7 000 000	6 000 000	5 000 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-1 000 000	-1 000 000	-1 000 000	-1 000 000
Finantstulud (+)	514 000	514 000	514 000	514 000
Finantskulud (-)	-1 000 000	-1 000 000	-1 100 000	-1 100 000
Eelarve tulem	-13 020 586	-6 000 000	-3 000 000	-3 000 000
Finantseerimistegevus	9 000 000	6 000 000	3 000 000	3 000 000
Kohustuste võtmine (+)	16 000 000	13 000 000	20 000 000	9 000 000
Kohustuste tasumine (-)	-7 000 000	-7 000 000	-17 000 000	-6 000 000
Likviidsete varade muutus	-4 020 586	0	0	0

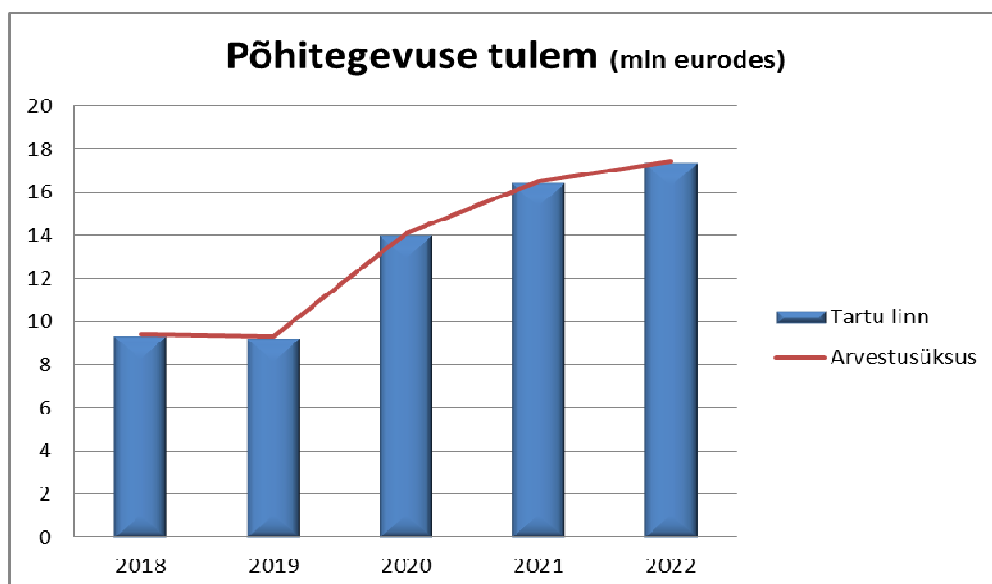
Peatükkides 4.4 – 4.6 esitatud tulude ja kulude detailsem ülevaade. Kõigepealt on aga toodud olulisemate linna finantspositsiooni iseloomustavate finantsnäitajate detailsem analüüs.

✓ Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude² ja põhitegevuse kulude³ vahe. Vastavalt KOFS § 33 lg-le 2 ei tohi põhitegevuse tulemi väärtus aruandeaasta lõpu seisuga olla väiksem kui null. KOFS § 33 lg 3 lubab erandjuhuna põhitegevuse tulemi negatiivse väärtuse tingimisel, et eelnenud aasta põhitegevuse tulem oli positiivne.

Põhitegevuse tulemi kirjeldatud KOFS-i kriteeriumid kehtivad nii kohaliku omavalitsuse üksuse kui ka kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse kohta. Arvestusüksusesse kuuluvad KOFS § 2 kohaselt kohaliku omavalitsuse üksus (Tartu linn) ja temast sõltuv üksus.⁴ Tartu linna arvestusüksusesse kuuluvad SA Tartu Kultuurkapital, SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus, SA Tähtvere Puhkepark, SA Tartumaa Turism, SA Tartu Sport, SA Tartu Loomemajanduskeskus, SA Tartu Perekodu Käopesa, SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus, SA Tartu Eluasemefond ja OÜ Anne Saun. Ülejäänud Tartu LV konsolideerimisgruppi kuuluvad ühingud ei ole sõltuvad üksused KOFS-is toodud tähenduses.

Põhitegevuse tulem on oluline finantsnäitaja. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse näiteks põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserveid arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse.

Tartu linna ning ka arvestusüksuse põhitegevuse tulem on olnud varem ning on planeeritud ka kogu eelarvestrateegia perioodi kindlalt positiivne. Nagu ülaltoodud graafikult näha on arvestusüksuse põhitegevuse tulem ligilähedane Tartu linna vastava näitajaga. Seega on sõltuvate üksuste põhitegevuse tulem kokku ligikaudu tasakaalus – vastav näitaja on ligi 0,1 mln eurot ning on prognoositud ligilähedaselt sellisena kogu eelarvestrateegia perioodi jooksul.

Perioodi esimesel aastal on põhitegevuse tulem varasemate aastatega võrreldes väike, mis omab negatiivset mõju ka eelarve tulemile. Põhitegevuse tulem on nimetatud aastal väike eelkõige

² Regulaarsed tavapärased tulud. Siia ei kuulu nt vara müük jms ühekordsed tulud.

³ Regulaarsed tavapärased kulud. Siia ei kuulu investeeringud (need on ühekordsed konkreetsele investeerimist vajavale objektile tehtavad kulud).

⁴ Sõltuv üksus on raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

põhitegevuse kulude kiire kasvu tõttu, mis tuleneb põhiliselt hariduse valdkonna kulude tuntavast kasvust. Kasvu peamiseks põhjuseks on haridustöötajate palgataseme tõus. Põhitegevuse kulude detailsem ülevaade on esitatud eelarvestrateegia 5. osas. Eelarvestrateegia perioodi jooksul põhitegevuse tulem kasvab, mis võimaldab suunata rohkem vahendeid investeerimiseks. Põhitegevuse tulemi paranemine vähendab ka eelarvedefitsiiti ning pidurdab seeläbi laenukohustuste kasvu.

✓ Eelarve tulem

Eelarve tasakaal on olnud pidevalt aktuaalne ja samas ka vastuoluline teema, mille puhul tipp-poliitikute ning -majandusteadlaste vaated võivad kardinaalselt lahkned. Tartu linn lähtub vastutsüklilise eelarvepoliitika põhimõtetest. See eeldab „headel aegadel“ ülejäägis eelarvet võimaldamaks „keerulistel aegadel“ defitsiitset kulutamist. Selline majandusteoorias tunnustatud lähenemine toetab finantsilist jätkusuutlikkust paljudeks tulevasteks aastateks.

Ülaltoodud normativistliku mõttemudeliga konkureerib teatud mõttes positivistlik lähenemine. Finantseemärkide seadmisel on oluline nende kooskõla reaalse ümbritseva majanduskeskkonnaga. Maailmamajandus on olnud majanduskriisis, mis on rängim pärast Suurt Depressiooni. Kriisi tõttu on vähenenud linna tulubaas ning seetõttu ka investeringud. Investeerimisvajadus on seega üha kasvanud, kusjuures eriti selge on koolihoonete korda tegemise vajadus. Kohaliku omavalitsuse (KOV) üksuste finantsautonoomiat piirab juba palju aastaid subsidiaarsusprintsipi⁵ eirav keskvalitsuse poliitika. Riigikontroll on 2017. a raportis juhtinud tähelepanu mitmetele omavalitsuste rahastamissüsteemi puudustele. Eelkõige on probleemiks, et omavalitsused saavad mõjutada vaid väikest osa oma tuludest, nende võimalused ise tulu teenida on piiratud ning vahendid jagunevad omavalitsuste vahel ebaühtlaselt.⁶ Eesti KOVide finantsautonoomia pole mitte lihtsalt madalam kui OECD riikides keskmiselt, vaid küsitav on, kas KOVide rahastamine on piisav Eesti Vabariigi Põhiseaduse (PS) ning Euroopa kohaliku omavalitsuse harta mõttes. PS § 154 ja §-d 157-160 tõlgendatuna koos hartaga annavad omavalitsusüksustele mitmed õigused. Finantsjuhtimise seisukohalt on oluline eelkõige kohalike omavalitsuste finantsgarantii. KOV üksuste rahalised vahendid peavad olema vastavuses neile põhiseaduse ja seadusandlusega seatud kohustustega. Seetõttu eeldab PS § 154 lg-s 1 sätestatud enesekorraldusõigus juba olemuslikult, et omavalitsusüksustele oleks tagatud õigus piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. Seejuures peab kõnealuse õiguse kohaselt olema tagatud nii seadusest tulenevate kui ka muude, seadusega sätestamata omavalitsuslike ülesannete piisav rahastatus. PS § 154 lg 1 sellist tõlgendust toetab harta artikkel 9, mis nõuab, et kohalikel võimuorganitel oleks riikliku majanduspoliitika raames õigus piisavatele rahalistele vahenditele, mida nad võivad oma volituste piires vabalt kasutada (lg 1), ning et kohalike võimuorganite rahalised vahendid oleksid vastavuses neile põhiseaduse ja seadusandlusega seatud kohustustega (lg 2). Eesti tunnustatumaid KOV õiguse eksperte, õiguskantsleri vanemõunik Vallo Olle on aga leidnud, et tegelikkuses ei ole KOV-ide rahastamine PS ja harta mõttes piisav⁷.

Omavalitsusüksuste õigusele piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks vastab riigi kohustus luua selleks sobiv rahastamissüsteem. Praktikas ei ole riik sellist süsteemi siiani loonud, kuigi sellise tegevusetuse vastuolu põhiseadusega tuvastas Riigikohus juba 2010. a (RKÜK 16.03.2010. a otsus nr 3-4-1-8-09).⁸

⁵ Subsidiaarsuse ehk lähimuspõhimõtte kohaselt tuleb poliitilised otsused teha madalaimal võimalikul haldustasandil ehk võimalikult lähedal kodanikele.

⁶ Lähitulevikus on Vabariigi Valitsusel kavas siiski omavalitsustele laekuva tulumaksuosa ja tasandusfondi suurendamist.

⁷ V. Olle. Arvamus omavalitsuskorralduse reformi seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse põhiseaduspärasuse kohta. 2013, lk 8.

⁸ Riigikohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmine, mis sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud, ning mis eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja

Omavalitsuste rahastamismudeli puudused on oluliseks takistuseks vastutsüklilise eelarvepoliitika põhimõtete puhtal kujul järgimisel. Linna hea finantspositsioon ei ole eesmärk omaette ning see konkureerib tartlastele avalike hüviste pakkumise vajadusega. Käesolevas eelarvestrateegias on püütud leida lähenemine, mis kõige paremini vastab reaalsetele Tartu linna vajadustele. 2019. a on kavandatud eelarve tulem -13 mln eurot ehk ligikaudu 2018. a eelarve tasemel (arvestades ka 2018. a I lisaelarvega). Eelarve tulemi absoluutväärtus moodustab eelarve mahust 7%. Defitsiidi põhjuseks on osalt ülalnimetatud haridustöötajate palgakasvu vajadus (paljus tuleneb palgakasvu riigi kriteeriumide täitmisest, vt täpsemalt eelarvestrateegia 5. osast) ning osalt ka oluliste investeeringute vajadus, mille puhul võib eeldada, et rahaline kulu saab korvatud kaasneva sotsiaalse kasuga. Keskpikas perspektiivis peab Tartu eelarve tasakaalu oluliseks. Eelarvestrateegias on kavandatud liikumine eelarve tasakaalu suunas. Perioodi viimasel aastal moodustab defitsiit 1% eelarve mahust. See kinnitab vastutsüklilise eelarvepoliitika põhimõtete tunnustamist ning loob baasi linna finantspositsiooni paranemisele.

✓ Netovõlakoormus

PS § 154 lg 1 keskmises olev KOV üksuse enesekorraldusõigus sisaldab õigust iseseisvalt otsustada võlakohustuste võtmise üle. Seda toetab ka Euroopa Kohaliku Omavalitsuse Harta art 9 lg 8. Võlakohustuste võtmiseta võib mõne omavalitsusliku ülesande täitmine olla oluliselt raskem, kuid teiselt poolt mõjutab võlakohustuste võtmine kohaliku eelarve puudujäägi kujunemist.

Analüüsides ei kasutata siinkohal mitte lihtsalt laenukohustuste kogusummat, vaid nn netovõlakoormust nagu selle defineerib KOFS. Netovõlakoormus on võlakohustuste (võlakohustused sisaldavad kõiki laenukohustusi pluss teatavad täiendavad kohustused)⁹ suuruse ja likviidsete varade¹⁰ kogusumma vahe. Võlakoormuse arvestamisel on lähtutud netoarvestuse põhimõttest, et suuremas summas likviidsete vahendite olemasolul saaks omavalitsusüksustele võimaldada suuremas summas kohustuste võtmist. Netovõlakoormuse arvestus tagab adekvaatsema pildi tegelikust finantsseisust, sest mõõtmise hetkel arvestatakse sellega, kas kohustuste, mille täitmise tähtaeg saabub näiteks paar päeva hiljem, tasumiseks on omavalitsusüksusel vahendid kassas või hoiustel olemas. Lisaks võimaldab likviidsete vahendite arvesse võtmine tagada, et kriitilise piiri lähedal omavalitsusüksused ei kuluta laekunud raha koheselt ära, vaid piirangutest kinnipidamiseks jälgivad kulude tegemist, kassas ja hoiustel olevat raha hulka ning võlakohustuste seisu.

Vastavalt KOFSi §-le 34 võib netovõlakoormus aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordse vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kuuekordne vahe on väiksem kui 60 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60 protsendini vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Seega on netovõlakoormuse ülemmäär iga konkreetse kohaliku omavalitsuse üksuse puhul erinev. Maksimaalne lubatav netovõlakoormus võib olla vahemikus 60% kuni 100% põhitegevuse tuludest, kusjuures konkreetne piir sõltub kohaliku omavalitsuse üksuse omafinantseerimisvõimekusest. Madala omafinantseerimisvõimekuse korral võib võlakoormus olla 60% põhitegevuse tuludest. Parema omafinantseerimisvõimekusega kohaliku omavalitsuse üksustel on see näitaja kõrgem, kuid ei saa ületada põhitegevuse tulude mahtu.

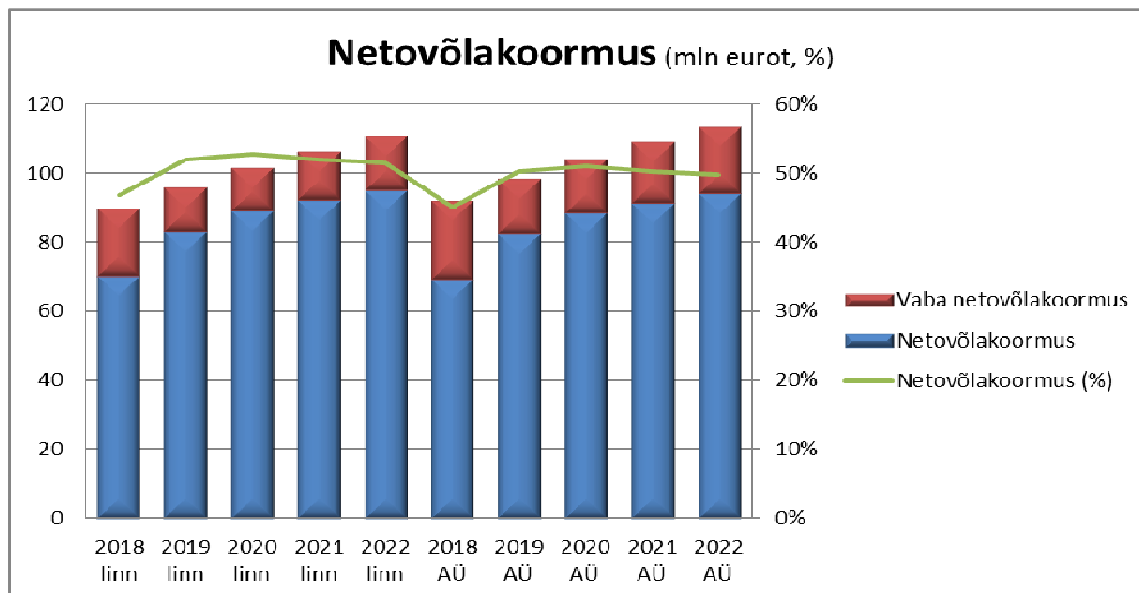
Põhitegevuse tulemi kõrval on netovõlakoormus teine KOFS-is sätestatud finantsdistsipliini näitaja, mille puhul piirangud kehtivad nii kohaliku omavalitsuse üksuse (alljärgneval graafikul „linn“) kui kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse (alljärgneval graafikul „AÜ“) jaoks.

---

korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.

⁹ Võlakohustustena võetakse arvesse järgmised bilansis kajastatud kohustused: 1) võetud laenud; 2) kapitalirendi- ja faktooringukohustused; 3) emiteeritud võlakirjad; 4) tasumise tähtajaks täitmata jäänud kohustused; 5) saadud toetuste tagasimakse kohustused; 6) toetusteks saadud ettemaksud; 7) toetuste andmise kohustused; 8) pikaajalised võlad tarnijatele; 9) teenuste kontsessioonikokkuleppes tekkinud kohustused; 10) muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus raha väljamaksmist.

¹⁰ Raha ja raha ekvivalendid.

Võlakoormuse analüüsimisel on oluline arvestada ümbritseva majanduskeskkonnaga. Majanduskriisiga kaasneb alati võlakoormuse ja tulude suhte kasv (netovõlakoormuse protsendi kasv) viimaste languse tõttu. Paljude euroala riikide võlakoormus kasvas majanduskriisi mõjul üle Maastrichti kriteeriumiga sätestatud lubatud maksimaalse 60%. Tartu linn on suutnud vältida võlakoormuse kiiret kasvu ning käesoleva kohaselt püsib võlakoormus mõõdukas ka lähitulevikus. Võlakohustuste maht absoluutsummas kasvab eelarvestrateegia perioodi jooksul stabiilselt, kuna eelarve tulem on negatiivne. Võla absoluutsummast olulisem on aga selle suhe põhitegevuse tuludesse. Netovõlakoormuse % küll 2019. a kasvab, kuid on strateegia viimastel aastatel langeva trendiga. Seetõttu suureneb ka vaba netovõlakoormus ehk potentsiaalselt võimalik summa, mis linnal on võimalik juurde laenata KOFS-is sätestatud kriteeriumide raames püsides. Tartu linn on lähiminevikus laenanud ning kavandab ka eelarvestrateegia perioodil laenata vaid investeerimiseks ja/või olemasolevate laenukohustuste refinantseerimiseks.

4.4. Tulud

Tulud jagunevad KOFSi alusel põhi- ja investeerimistegevuse tuludeks. **Põhitegevuse tulud** on prognoositud makromajanduslike põhinäitajate alusel. Nende näitajate konkreetsed väärtused ning eeldused üldise majanduskeskkonna kohta põhinevad Maailmapanga, IMFi, OECD, Euroopa Komisjoni, EV Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga prognoosidel ning on esitatud järgnevas tabelis.

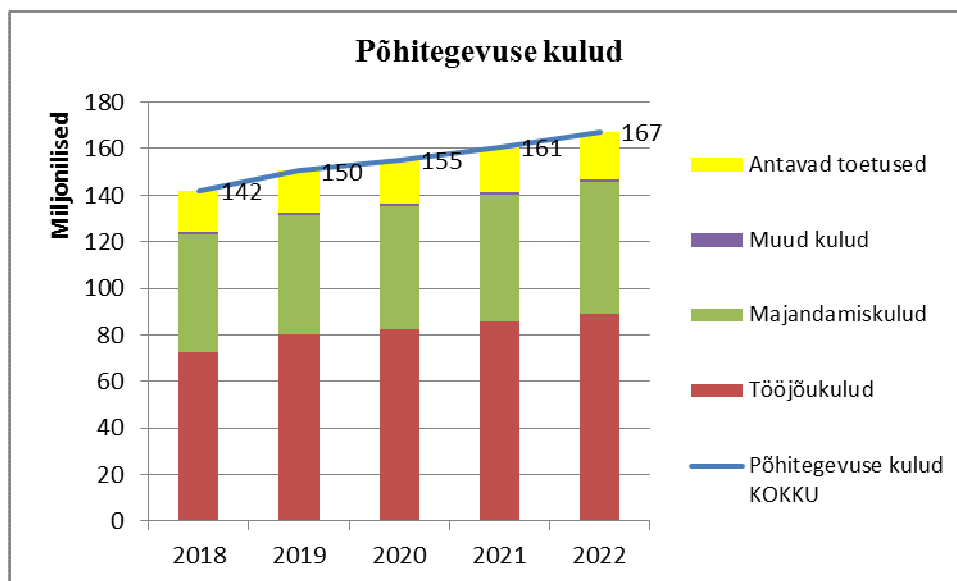
	2018	2019	2020	2021	2022
SKP reaalkasv	4,0%	3,2%	3,0%	2,9%	2,9%
Tarbijahinnaindeks	2,9%	2,3%	2,4%	2,0%	2,0%
Hõive kasv	0,8%	0,5%	0,0%	-0,3%	-0,3%
Palga nominaalkasv	7,0%	5,7%	5,5%	5,7%	4,5%

Põhitegevuse tulude prognoositavad väärtused on esitatud alljärgnevas tabelis.

	2019	2020	2021	2022
Põhitegevuse tulud kokku	159 672 102	169 106 000	177 151 000	184 538 000
Maksutulud	84 608 000	89 870 000	94 632 000	98 542 000
tulumaks	82 385 000	87 611 000	92 342 000	96 220 000
maamaks	727 000	727 000	727 000	727 000
reklaamimaks	458 000	469 000	478 000	488 000
teede ja tänavate sulgemise maks	128 000	131 000	134 000	137 000
parkimistasu	910 000	932 000	951 000	970 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	19 233 102	19 695 000	20 088 000	20 490 000
Riigilõiv	94 458	97 000	99 000	101 000
Tulud majandustegevusest	15 939 528	16 322 000	16 647 000	16 980 000
<i>tulud haridusalasest tegevusest</i>	10 321 872	10 570 000	10 781 000	10 997 000
<i>tulud kultuuri- ja kunstialasest maj. teg</i>	229 398	235 000	240 000	245 000
<i>tulud sotsiaalialasest maj. teg</i>	1 190 586	1 219 000	1 243 000	1 268 000
<i>tulud keskkonnaalasest teg.</i>	5 190	5 000	5 000	5 000
<i>tulud transpordialasest teg.</i>	4 172 760	4 273 000	4 358 000	4 445 000
<i>tulud üldvalitsemisest</i>	19 722	20 000	20 000	20 000
Üür ja rent	2 905 362	2 975 000	3 035 000	3 096 000
Õiguste müük	131 826	135 000	138 000	141 000
Muu toodete ja teenuste müük	161 928	166 000	169 000	172 000
Saadavad toetused jooksvateks kuludeks	54 925 000	58 623 000	61 503 000	64 567 000
tasandusfond (lg 1)	5 439 000	5 439 000	5 439 000	5 439 000
toetusfond (lg 2)	38 462 000	41 895 000	44 550 000	47 384 000
tegevustoetus	8 663 000	8 871 000	9 048 000	9 229 000
sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2 361 000	2 418 000	2 466 000	2 515 000
Muud tegevustulud	906 000	918 000	928 000	939 000
Varude müük	2 000	2 000	2 000	2 000
Tasu vee erikasutusest	194 000	194 000	194 000	194 000
Trahvid	510 000	522 000	532 000	543 000
Muud	200 000	200 000	200 000	200 000

Lisaks ülaltoodud põhitegevuse tuludele laekuvad Tartu linna eelarvesse ka **investeerimistegevuse tulud**. Põhi- ja investeerimistegevuse eristamine annab selge ülevaate investeerimissuutlikkusest ja laenu võtmise võimekusest ning parandab eelarve läbipaistvust. Suure enamuse kavandatavast investeerimistegevuse tulust moodustab põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine. Teisisõnu on tegemist investeerimiseks saadud toetustega. Toetuste põhiallikaks on EL struktuuritoetuse meetmed. Täpsemalt on meetmete sisu ning nende kaudu saadavad toetused avatud „Investeerimistegevuse“ peatükis.

4.5. Põhitegevuse kulud

Kulude prioriseerimisel on aluseks arengukava II osas sätestatud strateegilised eesmärgid ja III osas esitatud tegevused arvestades seejuures arengukava I osas toodud oluliste väljakutsetega.

Eesti keskmiseks palgakasvuks on vaadeldaval perioodil prognoositud keskmiselt üle 5% aastas. Linna tööjõukulust üle kolmveerandi moodustab haridusasutuste tööjõukulu. Kooliõpetajate palgaraha tuleb riigieelarvest, omavalitsused finantseerivad abipersonali ja lasteaedade õpetajate tööjõukulu. Lasteaiaõpetaja töötasu on eesmärgina 90% kooliõpetaja palgast tulenevalt Vabariigi Valitsuse 06.02.2015 a. määruse nr 16 „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord“ § 1² lg 3 p-st 3. Selleks on kavas nt 2019. a 15% palgatõus. Nimetatud normist tulenevalt on magistriskraadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiaõpetaja palgatase kavandatud 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast. Ligi samas määras on kavas ka logopeedide ja eripedagoogide töötasu tõstmine. Õpetaja abide ning munitsipaalhoidudes hoidjate töötasu kasv on 2019. a kavandatud 10%. Lasteaiapersonali töötasu on prioriteediks kogu eelarvestrateegia perioodi jooksul. Arvestatud on ka kooliõpetajate ning abipersonali iga-aastase palgakasvuga. Konkurentsivõimeline palgatase haridusasutustes aitab saavutada „Kooli- ja teadmulinna“ strateegilist eesmärki tuua ja säilitada haridus- ja teadusasutustes väga head pedagoogid, tippteadlased ja -õppejõud.

Tulenevalt linna elanike demograafilisest struktuurist kasvab eelarvestrateegiaperioodi jooksul esimesse klassi minevate laste arv ligi 900 võrra. Sellest 311 õpilase võrra on kasv prognoositud 2019. a, mis toob kaasa pearahapõhiste komponentide suurenemise üle 50 tuhande euro. Koolidele pindade lisandumine suurendab kommunaalkulusid.

Ligi neljakordselt kasvavad kulud seoses ujumisõpetuse õppekava muudatusega. Ujumisõpetuse maht suureneb kaks korda ning laste arv täiskasvanu kohta väheneb kaks korda. Riikliku õppekava muudatuse eesmärk on parandada laste oskusi veeõnnetustes ellujäämiseks.

Jätkatakse koostööd Tartu Ülikooliga linnale ning ülikoolile oluliste objektide ja tegevuste toetamisel.

Lisaks kooli- ja koolieelsete lasteasutuste õpetajatele on kavas ka huvikoolide õpetajate palgatase oluline kasv aitamaks saavutada „loova linna“ eesmärgi. 2019. a kavandatakse tõsta linna huvikoolide õpetajate palgatase riigi poolt 2017. a kehtestatud üldhariduskoolide õpetajate palgatasele.

Avaliku sektori tööjõukulude kavandamisel juhendub Tartu linn Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest. Harta artikkel 6 sätestab: „Kohalike omavalitsuste töötajate töötõingimused peavad olema

tasemel, mis võimaldab palgata kõrge kvalifikatsiooniga personali isikuomaduste ja kompetentsuse alusel. Selleks tuleb tagada piisavad väljaõppevõimalused, palk ja ametialase edutamise väljavaated.“ Avaliku sektori palgakasv on oluline tagamaks töötajate kompetentsuse ning sellest lähtuvalt avalike teenuste efektiivsuse ja kõrge kvaliteedi.

Oluline palgatõus on kavandatud ka sotsiaalvaldkonna töötajatele. „Hooliva linna“ eesmärkide saavutamiseks on kavas veel kodu- ja hooldekodu teenuse laiendamine ning hõpitiisteenuse taastamine. Sellega panustatakse vajadusest lähtuvate, kättesaadavate ning kvaliteetsete sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuste olemasolusse. Lisarahastus on kavas laste asenduskodu teenusele toetamiseks eesmärki, mille kohaselt elavad Tartus terved, rõõmsad, sotsiaalselt aktiivsed ja hästi toime tulevad inimesed.

Tartu kandideerib 2024. a Euroopa kultuuripealinnaks, et suurendada Tartu ning koos linnaga kandideeriva Lõuna-Eesti kohalike omavalitsusüksuste rahvusvahelist tuntust ning toetada „Tartu 2030“ arengustrateegias esitatud eesmärke ning strateegilised tegevussuundi. Aastatel 2017-2019 valmiv Tartu 2024. a Euroopa kultuuripealinna tegevuskava uurib ja arendab Tartu ning Lõuna-Eesti kultuuri laiapõhjaliselt, kaasates nii avalikku, era- kui kolmandat sektorit. Euroopa kultuuripealinn on üks Euroopa Liidu hinnatumaid kultuuriprojekte. Rahvusvaheline žürii omistab 2024. aasta Euroopa kultuuripealinna korraldusõiguse ühele konkursist osa võtvale Eesti linnale 2019. aasta sügisel. Korraldusõiguse võitmise järel viib Tartu aastatel 2019-2025 ellu rahvusvahelisele žüriile välja pakutud Euroopa kultuuripealinna tegevuskava. Eelarvestrateegia perioodil on kavandatud kultuuripealinna projekti kulude maht 7,2 mln eurot, millest ligi pool tuleb linnaeelarvest. Välisrahastus on planeeritud nii riigilt, teistelt projektis osalevatelt Lõuna-Eesti kohalike omavalitsustelt, EL-ist kui ka erasektorist.

	„Tartu 2024“ tegevuseelarve	Tartu linna osakaal
2019	520 000	100%
2020	780 000	38%
2021	2 000 000	38%
2022	3 900 000	38%

Kultuuripealinna projektiga haakuv, kuid sellest sõltumatu on idee ehitada Tartu südalinna kultuurikeskus. Kultuurikeskus tuleks Poe tänava ja Tartu kaubamaja vahelisel alal asuvasse parki. Seal hakkaks tegutsema raamatukogu, hakataks näitama kunstinäitusi ja korraldama erinevaid üritusi. Kultuurikeskuse ümber on kavas rajada aastaringselt kasutatav park. Südalinna Kultuurikeskuse rajamiseks luuakse põhimeeskond, kes tegeleb keskuse kavandamise ja rajamisega. Meeskond luuakse olemasolevate teenistujate, täpsemalt linnavarade osakonna ning arhitektuuri ja ehituse osakonna töötajate baasil. Linnavarade osakond koondab infot, analüüsib seda ja annab kinnisvara (üürimine, ehitus) alast infot. Arhitektuur ja ehituse osakond kaasab oma arhitekte, kes joonistavad läbi esmased allasutuste ruumide soovid ja mahud. Kaasatakse konsultant, kes koostab analüüsi olemasoleva taristu kohta ja koondab info EL analoogsetest hoonetest. Ehitusega seonduvast on täpsem ülevaade järgnevas investeerimistegevuse osas.

„Nutika ettevõtluslinna“ eesmärkide saavutamiseks on juba teostamisel mitmeid projekte. „INNO_INFRA_SHARE“ eesmärgiks on rakendada ja parendada Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni infrastruktuuride jagamist ja koostööd ning seeläbi avaldada mõju nii regioonile tervikuna kui parandada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEde) majandusnäitajaid. „InnovaFoster“ eesmärgiks on rakendada ja parendada regioonide poliitikainstrumente ja programme, et toetada noorte VKE-de (kuni 5 aastat vanad ettevõtted) arengut, kasvu ja innovatiivsust. „RELOS3“ peamiseks eesmärgiks on leida erinevatest Euroopa regioonidest edulugusid targa spetsialiseerumise strateegiate rakendamise kohta. „Baltic Game Industry“ eesmärgiks on luua Tartusse arvutimängude

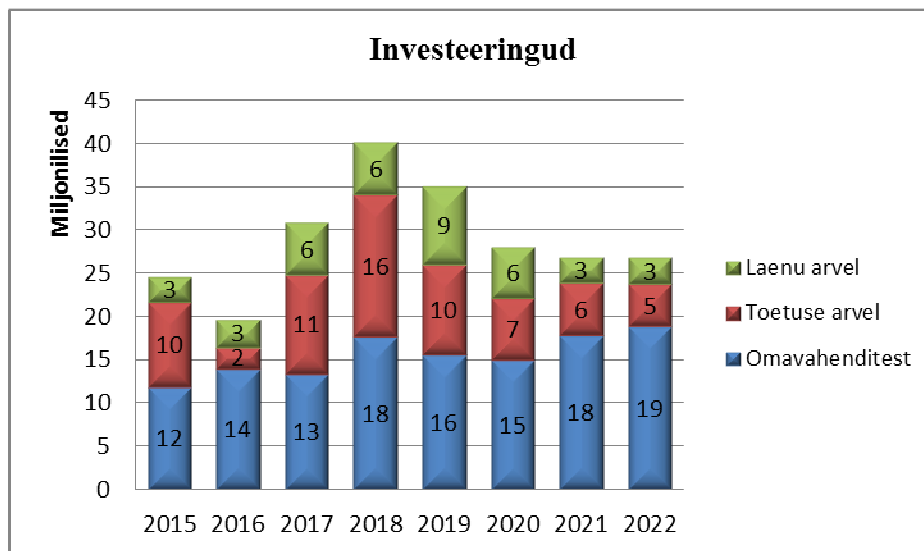
arendamisega tegelev inkubaator ning sobivad raamtingimused, parandades seeläbi Tartu IT-ettevõtete majandusnäitajaid ning luues siia täiendavat kompetentsi ja töökohti mänguarenduse valdkonnas. „Tartu-Pskov Innovation and Technopreneurship“ projekti eesmärgiks on arendada piiriülest koostööd teadusasutuste, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste vahel Tartu ja Pihkva regioonis. Projektis osalemisega toetab Tartu Linnavalitsus Tartu Ülikooli ja Tartu Teaduspargi tegevust rahvusvaheliste sidemete loomisel ja tugevdamisel.

„Inspireeriva elukeskkonnaga linna“ eesmärkide saavutamiseks on samuti mitmeid teostamisel olevaid projekte. Äsja lõppenud projekti Interaktiivsed linnad („Interactive Cities“) raames otsiti ja katsetati kaasaegseid interaktiivseid lahendusi, et soodustada ja lihtsustada kohalike elanike, ettevõtete ning ühenduste aktiivsemat kaasa rääkimist linnakeskkonna arendamisel ja linna juhtimises. „Cities multimodal“ projekt keskendub tiheasustusega kesklinna piirkondadele, mis pakuvad häid võimalusi säästva liikuvuse (inimeste- ja kaupade liikumine) arendamiseks. Projekt annab hea lähtepunkti minna autodele orienteeritud liikluskorralduse planeerimisest üle liikuvuse planeerimisele ja juhtimisele. Projekti tegevused: kesklinnapiirkonna liikuvuskava koostamine, mobiilsuskeskuste loomine (erinevate liikumisviiside sõlmpunktid), erinevate liikumisviiside ühendamise rakenduse loomine, näidis mobiilsuskava koostamine kesklinna piirkonna ettevõttele või koolile, teavitustegevused - kampaaniad (2), infolehed, uudiskirjad. E-ticketing projektis arendatakse koostöös Tallinna ja Helsingiga välja ühistranspordi piletisüsteem, mis võimaldab sama „bussikaarti“ kasutada erinevates linnades. Kolme linna ühistranspordi piletisüsteemide ühendamine võimaldab mugavamalt reisimist. „SmartEnCity“ projektist on lühiülevaade järgnevas investeerimistegevuse osas.

4.6. Investeerimistegevus

Ülemaailmse majanduskriisi tõttu vähenes Tartu linna tulubaas oluliselt. Lisaks on linna arengut juba kaua pidurdanud Eesti kohalike omavalitsuste finantseerimismudeli puudulikkus. Sellest tulenevalt ei ole reaalne investeerimisvõimekus olnud vajadustele vastav, mistõttu on kuhjunud suurel hulgal investeerimist ootavaid objekte. Tartu Linnavalitsuse linnavarade ja linnamajanduse osakonna poolt on koostatud hoolikalt analüüsitud ja põhjalik investeringute kava (täpsemalt on tegemist varasemateks aastateks koostatud kava korrigeerimisega). 2018-2022. a on planeeritud ligi 160 miljoni euro ulatuses investeringuid (sh investeerimiseks antavad toetused ning finantskulud). Vajalike investeringute võrdlemine reaalse võimalustega ehk eelkõige põhitegevuse eelarve ülejäägiga on viinud linnavalitsuse seisukohale, et ilma laenuvahendeid kaasamata ei ole võimalik alainvesteerimist vältida. Seetõttu on kavandatud investeringute osaline katmine laenuga.

Järgnevalt graafikult on näha, et suur enamus investeringutest tehakse omavahenditest ning saadava toetuse arvel. Omavahenditeks on siinses kontekstis põhitegevuse tulemi ülejääk (vt „Eelarvestrateegia aluste ja põhiliste finantsnäitajate“ analüüsi alapunkti põhitegevuse tulemi kasvu analüüs) ning tulud varadelt. Parema perspektiivi saamiseks on graafikul toodud andmed alates 2015. a, mis võimaldab näidata, et Tartu panustab eelarvestrateegia perioodil omavahenditest investeringutesse oluliselt enam kui eelnevatel aastatel. Ühest küljest näitab see arengusse panustamist, kuid teisest küljest annab tunnistust ka investeerimisvajaduse tõusust. Viimane omakorda on paljus põhjustatud ülalnimetatud KOVide rahastamismudeli puudulikkusest, mistõttu KOVid pole suutnud varasematel aastatel vajalikku mahus investeerida. Selle tulemusel on investeerimisvajadus kumuleerunud tulevastesse aastatesse.

Toetuste põhiallikaks on Euroopa Liidu Struktuuritoetused. Euroopa Liidu eelarveperioodil 2014–2020 saab Eesti 4,4 miljardit eurot toetust struktuuri- ja investeerimisfondidest. Järgneval, 2021. a algaval Euroopa Liidu eelarveperioodil saab Eesti hinnanguliselt ligi 40% vähem toetusrahasid. See toob Tartule kaasa investeerimismahu kahanemise. Mitmete EL toetustest osaliselt rahastatavate kohalike omavalitsuste teenuste osutamise kohustus tuleneb seadusest. Seega ei saa EL toetuse lõppedes nende osutamisest loobuda. Vajalikuks võib osutada nende teenuste mahu vähendamine. Tartu linna jaoks olulisemad meetmed on alljärgnevad.

Linnapiirkondade jätkusuutlik arengu meetme tegevused on säästva linnalise liikuvuse ning inim- ja keskkonnasõbraliku avaliku linnaruumi arendamine ning uue lapsehoiu ja alushariduse infrastruktuuri loomine. Säästva linnalise liikuvuse ja sellega seotud avaliku linnaruumi arendamiseks toetatakse jalgsi ja jalgrattaga liikumise võimaluste arendamist (sh kergliiklustaristu, nutikad lahendused), ühistranspordi säästvat korraldust (sh liikuvusuuringud ja -kavad, infosüsteemid), kergliikluse seisukohast oluliste linnalise liikuvuse sõlmpunktide arendamist (sh väljakud, rohealad, kaldapealsed). Lasteaia- ja -hoiukohtade piisavuse tagamiseks toetatakse uute lasteaiahoonete või hooneosade ehitamist ja olemasolevate muufunktsiooniliste hoonete või ruumide ümberkohandamist. Tartu linn on meetme abi kasutanud Kesklinna Lastekeskuse (Akadeemia 2) juurdeehituse rajamiseks ning Naerumaa lasteaia ehitamiseks. Meetme raames on rajatud Tartusse mitmeid kergliiklusteid ning kohe on käivitumas projekt „Tartu Rattaringlus“, mida osaliselt finantseeritakse Linnapiirkondade jätkusuutliku arengu meetmest ning osaliselt Horisont 2020 programmist projekti „SmartEnCity“ raames.

Koolivõrgu korrastamise meetme alamtegevuse jätkusuutlike koolide kaasajastamine raames rekonstrueeritakse Tartu Raatuse Kooli õppehoonet, mis valmib suvel 2018. Põhikoolide kaasajastamise meetmesse on esitatud ka Tartu Variku Kooli õppehoone rekonstrueerimise taotlus. Sama meetme teine alamtegevus - väikelahendused hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse on Tartu linnale samuti huvipakkuv meede. Meetme raames toetatakse projekte, mille käigus haridusliku erivajadustega õpilaste õppekorraldus viia vastavusse kaasava hariduse põhimõtetega. Tegemist on üldise põhimõttega, mis kehtib nii rahvusvahelisel tasandil kui Eestis, mille kohaselt elab erivajadusega õpilane kodus ja õpib koos eakaaslastega elukohajärgses koolis.

„Lasteaiahoonetes energiatõhususe ja taastuvenergia kasutuse edendamise toetuse kasutamise tingimused ja kord“ on CO₂ heitkoguste ühikute enampakkumisel saadava tulu meede ehk EL HKS (Euroopa Liidu heitmekaubanduse kauplemisüsteem). Toetatakse väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitisse (edaspidi hoone) tarnitud energiat, hoone ülalpidamiskulusid, kasvuhoonegaaside heidet vähendavaid ning energiasäästu ja taastuvenergia kasutuse edendamist suurendavaid rekonstrueerimistöid (energiatõhususe töid). Toetust antakse

hoonele, mida kasutatakse munitsipaallasteaiana. Tartu linnas rekonstrueeritakse nimetatud meetme raames Tartu Maarjamõisa lasteaiahoone ning Tartu lasteaia Pääsupesa hoone.

Erihoolekandeaasutuste reorganiseerimise meetme tegevuses toetatakse erihoolekande teenusekohtade loomist (sh peremajade ehitamist) psüühilise erivajadusega inimestele, et pakkuda paremaid elamis-, õppimis- ja töötamistingimusi. Loodud kohtadel saab inimene elada võimalikult tavapärasel elul. Meetme raames kavandab Tartu linn Maarja peremajade ehitamist.

Puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamise meetme toetatavaks tegevuseks on eluruumi kohandamine liikuvuse (sh sissepääsu kohandamine, hoone välisukse ja eluruumi vahelise käigutee kohandamine ning hoone, selle territooriumile sissepääsu ja piirde kohandamine), personaalse hügieeni ja köögitöid parandamiseks. Perioodil 2018-2019 kavandatakse 43 puudega isiku elukoha kohandamist.

Investeeringute kavandamisel lähtutakse arengukava esimestes osades toodud strateegilistest eesmärkidest ning nendele vastavatest kavandatavatest tegevustest. Järgnevalt on esitatud prioriteetsed objektid linnaelu valdkondade (kooli- ja teadmuslinn, nutikas ettevõtluslinn, inspireeriva elukeskkonnaga linn, hooliv linn ja loov linn) lõikes. Lisaks nimetatud valdkondadele on majanduspoliitiliste otsuste tegemiseks kasuliku statistika jaoks vajalik veel täiendav liigitus erinevate valitsemisfunktsioonide järgi. Iga-aastase eelarve koostamisel ei lähtuta mitte ülalnimetatud arengukavas kasutatavast liigitusest, vaid valitsemisfunktsioonide klassifikaatorist COFOG (Classification of the Function of Government). COFOG on rahvusvaheline valitsemisfunktsioonide klassifikaator, mis on välja arendatud Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioonis (OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development) ning on kinnitatud standardina rahvamajanduse arvepidamises. COFOG-i järgi jaotatakse valitsemisfunktsioonid kümnesse osasse: 01 – üldised valitsemissektori teenused, 02 – riigikaitse (Tartus vastavad tegevused puuduvad), 03 – avalik kord ja julgeolek, 04 – majandus, 05 – keskkonnakaitse, 06 – elamu- ja kommunaalmajandus, 07 – tervishoid, 08 – vaba aeg, kultuur, religioon, 09 – haridus, 10 – sotsiaalne kaitse. Alljärgnevalt on iga arengukavas kasutatava linnaelu valdkonna juurde lisatud sellele *põhiliselt* vastav eelarves kasutatav COFOG-i valdkond.

Kooli- ja teadmuslinn (haridus). Valdonna suund on arengukava esimeses osas toodud väljakutsetest tulenevalt olemasolevate lasteaedade ja koolihoonete ning nende mänguväljakute ja staadionite kaasajastamisele eesmärgiga tagada turvalise füüsilise ja vaimse õppekeskkonna loomine õppeasutustes. Esmajärjekorras tuleb strateegia perioodil viia kõik linna haridusobjektid tervisekaitse- ja tuleohutusnõuetega vastavusse, tagada hoonetes riiklikule õppekavale vastav kaasaegne füüsiline õppekeskkond ning nõutavad olmetingimused.

Lasteaedadest on lõppenud Rõõmupesa Lasteaia (Kesklinna Lastekeskus) tööd ning Naerumaa lasteaia ehitamine linnaliste piirkondade arendamise meetme raames. Uute objektidena on Maarjamõisa ning Pääsupesa lasteaia rekonstrueerimine kavandatud osaliselt toetuse abil Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu Euroopa Liidu heitmekaubanduse kauplemissüsteemi raames. Heitmekaubanduse kauplemissüsteemi abil on võimalik kohalikel omavalitsustel saada toetust lasteaiahoonete energiatõhususe suurendamise eesmärgil tehtavate rekonstrueerimistööde teostamiseks, mis võimaldaks lasteaiahoonele läheneda terviklikult ning teostada kõik olulised ehitustööd, et saavutada märkimisväärne energiasääst ja seeläbi majanduskulude kokkuhoid pikemas perspektiivis. Väljatöötamisel on lasteaedade renoveerimise kava.

Tartu linn kavandab kõigi koolihoonete korrastamise aastaks 2029 investeerides selleks ligi 8 miljonit eurot aastas. Eelarvestrateegia perioodil kavandatakse Variku Kooli täielikku rekonstrueerimist (koolivõrgu korrastamise riikliku meetme vahendite abil, millest rahastati ka Raatuse Kooli rekonstrueerimist) ja Annelinna Gümnaasiumi täielikku rekonstrueerimist. Paljudes koolides on kavas osalises mahus rekonstrueerimistööd ning koolistaadionite rekonstrueerimistööd. Järgnevalt on esitatud detailne koolivõrgu korrastamise kava.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kesklinna Kool (Kroonuaia 7)								1 040 000			
Annelinna Gümnaasium (Kaunase pst 68)	140 000	1 820 000	4 160 000								
Variku Kool (Aianduse 4) + spordihoone	4 900 000										
Tamme Kool (Tamme pst 24a)										1 150 000	1 950 000
Hansa Kool (Anne 63)		230 000	1 500 000	4 500 000							
Descartes'i Kool (Anne 65)		230 000		1 850 000	3 800 000						
Veeriku Kool (Veeriku 41)				210 000	2 100 000	3 900 000					
Kivilinna Kool (kaunase pst 71)	300 000				210 000	1 495 000	3 128 000				
Kroonuaia Kool (Ploomi 1)					100 000	850 000	1 250 000				
Puiestee 62 uus põhikool						120 000	840 000	2 060 000			
Forseliuse Kool (Tähe 103)		350 000				1 270 000					
Karlova Kool (Lina 2)	90000	1 000 000	420 000						805 000	780 000	
M. Reiniku Kool (Vanemuise 48)							140 000	2 070 000	1 430 000		
M. Reniku Kool (Riia 25)							100 000		2 530 000		
Miina Härma Gümnaasium (Tõnissoni 3)								1 360 000	1 360 000		
K.J.Petersoni Gümnaasium (Kaunase pst 70)											660 000
A. Puškini Kool (Uus 54)								170 000	430 000	3 430 000	
M. Reiniku Kooli staadion (Riia 25a)											
Raatuse Kooli staadion											
Hansa Kooli ja Descartes'i Kooli staadion (Anne 63/65)					1 200 000						
Karlova Kooli staadion		340 000									
Variku Kooli staadion		1 150 000									

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kivilinna Kooli staadion							1 150 000				
Tartu Kutsehariduskeskus, hooned Kopli 1 ja Põllu 11	350 000	0	0	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Muud kulud	400 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Jaan Poska Gümnaasium (Vanemuise 35)											580 000
Herbert Masingu Kool (Vanemuise 33/35)											580 000
Hugo Treffneri Gümnaasium (Munga 12)								460 000	580 000	570 000	
Maarja Kool (Puiestee 126), klassikorpus (Puiestee 126b)											580 000
Täiskasvanute Gümnaasium (Nooruse 9)											310 000
Ilmatsalu Kool									150 000	1 600 000	2 320 000
Koolide sisustus	1 300 000	300 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 900 000	1 200 000	1 400 000	1 200 000	1 000 000
KOKKU	7 480 000	5 870 000	7 730 000	8 310 000	9 160 000	9 385 000	9 058 000	8 910 000	9 235 000	9 280 000	8 530 000

Varasemaga võrreldes on koolide rekonstrueerimise kava 1 aasta võrra pikendatud. Väiksemas mahus on kavandatud 2018. a investeeringud ning objektide investeeringud on lükkunud aasta võrra edasi. Investeeringute kava aastase pikendamise on tinginud eelkõige ehitushindade kiire tõus, mille tõttu on tööde maksumus osutunud kallimaks esialgu arvatust.

Tabelis nimetatud Tartu koolides ja lasteaedades kavandatakse strateegia perioodil hädavajalikke remonttöid vastavalt vajadusele ja linna eelarvelistele võimalustele. Eesmärgiks on lasteaia- ja -hoiukohtade tagamine kõigile soovijatele.

Nutikas ettevõtluslinn (majandus, kultuur). Kavas on jätkuvalt toetada SA Tartu Teaduspark taristu arendamist ning panustada Tartu Loomemajanduskeskuse hoonesse. Spin-off ettevõtete loomise ja arengu toetamiseks kavandab Tartu panustada sissemaksega loodavasse spin-off fondi.

Oluliseks objektiks on Lodjakoja sadam – juba käimasoleva projekti „Common Peipsi II“ eesmärk on rajada suurusjärgus 700 m² hall, mis mahutaks ajalooliste laevade ehitamise ala, töötubadeks vajalikud ruumid ning randa teenindava avaliku WC. Tegemist on projekti "Majanduslikult jätkusuutlik ja keskkonnasäästlik Peipsi järve piirkond" jätkuprojektiga. Projekti üldine eesmärk elavdada Peipsi äärsel alal majandustegevust ning parendada Peipsi järve piirkonna keskkonda, on jäänud samaks. Projekt viiakse ellu EST-RUS Piiriülese Koostöö Programmi raames.

Inspireeriva elukeskkonnaga linn (majandus, keskkonnakaitse). Esmajärjekorras on kavas kaasrahastusega projektide realiseerimine, milleks on eelkõige kergliiklusteede rajamine. Suund on ka nn nutikate lahenduste kaasamisele. 2018. a lõppevad Tartu idapoolse ringtee tegevused. Eelarvestrateegia perioodiks on kavandatud objekti IV etapp, mis puudutab riigimaanteid, mistõttu seda Tartu linna eelarvest ei rahastata.

Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa Tartu läänepoolse ümbersõidu II ehitusala ehitus on kavas koostöös Maanteeametiga. Tee-ehitustööd toimuvad põhimaanteel 2 Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa lõigus Raja tn kuni Variku raudteeviadukt ning põhimaanteel 3 Jõhvi-Tartu-Valga (Riia mnt) lõigus Riia tn 140 esise juurdepääsutee ristmik kuni Kantri hotell. Põhimaanteede äärde projekteeritakse jalgteed, et eraldada jalakäijad sõidukitest ning tagada puuduolevad ühendused. Kõikidele maanteedele ja tänavatele rajatakse uus tänavavalgustus (v.a juurdepääsuteed). Riia ristmik muudetakse eritasandiliseks. Põhimaantee 2 Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa otsesuund viiakse viaduktiga üle kaheajalise turboringristmiku. Turboristmikule projekteeritakse Riia mnt suunaliselt 2 läbivat sõidurada kummaski suunas. Projektiga tagatakse võimalus lisada ringristmikule kolmas sõidurada, et suurendada tulevikus läbilaskvust. Jalakäijate ohutuse tõstmiseks rajatakse tunnel Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee alla, et tagada ohutu ühendus Tartu linna ja Tartu linna ääreala vahel. Lisaks muudetakse jalakäijatele ohutumaks Riia mnt ületus selles piirkonnas.

Riia tänavat ületava kergliiklussilla ja raudteeluse kergliiklustunneli rajamine 2019-2020. a on kavas teostada meetmest „Investeeringud raudteepeatuste ühendamiseks erinevate liikumisviisidega“. Tegemist on jätkuga senisele projektile „Tartu raudteejaama arendamine ja ligipääsetavuse suurendamine“, mille eesmärgiks on kujundada Tartu raudteejaamast esinduslik Tartu linna värav, luues tingimused reisijate hulga kasvuks jaama mugavuse ning turvalisuse suurendamise ning erinevate transpordiliikide parema integreerimise kaudu.

Teedest ja tänavatest on prioriteediks veel Puiestee tn rekonstrueerimine (Põllu - Roosi), Turu-Sepa tn ristmiku rekonstrueerimine, Turu - Ropka tee ristmiku rekonstrueerimine, Põhja pst ja Muuseumi tee, Ujula tn – kõigile neile objektidele püütakse kaasata ka välisrahastust. Planeeritud on vahendid Sõpruse silla ja Kuradisilla rekonstrueerimiseks. Kavas on igal aastal uue mänguväljaku rajamine ning vaba aja veetmise võimaluste avardamine. Jätkuvalt on investeerimisobjektiks Toomemägi, selle teed ja trepid ning inventar. Kavandatakse mitmeid projekte tänavavalgustuses (nt tänavavalgustite vahetus minnes üle energiasäästlikule LED valgustusele) ja linnatranspordis energiasäästlike lahenduste rakendamiseks.

Kergliiklusteedele on eelarvestrateegia perioodil kavandatud toetusrahasid ligi 2,3 miljonit eurot meetmest „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ ning omafinantseeringut keskmiselt üle 0,5 miljoni

euro aastas. Eelkõige on kavas Vaksali tn - EMÜ – Waldorfkool (Vaksali tn) jalgratta- ja jalgte, Ihaste kergliiklustee, Tartu – Rahinge – Ilmatsalu kergliiklustee, Tähe (Sepikoja - Sepa), Näituse tn - Maarjamõisa ja Riia - Lembitu – Maarjamõisa kergliiklusteed.

Projekti „Nutikas ülekäigurada“ raames soovitakse kasutusele võtta nutikad ülekäiguradade lahendused, mis operatiivselt jälgiks liiklust ülekäiguraja ümbruses ning annaksid liikluses osalejatele visuaalselt märku, kui tekkimas on ohuolukord. Projekti tulemusena hangitakse Tartu linnas 10 nutikat ülekäigurada, mis erinevate tehnoloogiate abil jälgib ülekäiguradadel nii mootorsõidukite liikumist kui kergliiklejate liikumist ning kiiruseid ning hoiatab erinevaid osapooli võimaliku ohu eest (alltoodud pilt on illustreeriv). Projekt viiakse ellu innovatsiooni edendavate hangete toetamise meetme raames.

Rattaringluse projekti eesmärgiks on jalgrattaliikluse osakaalu suurendamine. Sel otstarbel rajatakse täiendavaid jalgrattateid ning jalgratate hoiukohti ja parklaid. Rakendatakse rendijalgratate süsteemi. Projekti kulud koosnevad kolmes põhikomponendist: 1) ringlusesse minevad jalgrattad 2) nutikad jalgrattaparklad 3) tarkvara (kasutaja tuvastamine, tasu kogumise süsteem). Rattaringlussüsteemi rajamist rahastatakse linna eelarvest, Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahastatavast projektist "Tartu rattaringlus" ja Euroopa Komisjoni rahastatavast projektist SmartEnCity.

Projekti „SmartEnCity“ peamine eesmärk on arendada välja laialdaselt kohandatav ja paindlik lahendus jätkusuutliku-, targa- ja säästva linnakeskkonna kujundamisel Euroopa linnades. Projekti aluseks on Smart Zero Carbon City kontseptsioon, kus linna ökoloogiline jalajälg ja energia nõudlus on viidud miinimumini, rakendades kaasaegseid tehnoloogiaid, mis säästavad energiat ja tõstavad kasutajate teadlikkust. Energiavarustus baseerub täielikult taastuvatel kohalikel energiaressurssidel, milliseid hallatakse nutikate lahenduste abil. Nimetatud põhimõtted mudeldatakse ja viiakse ellu kolmes „majakalinnas“ - Vitoria Gasteiz (Hispaania), Tartu (Eesti) ja Sønderborg (Taani). Tartu pilootprojekti peamiseks ideeks on "hruštšovkade" piirkonna (kesklinna piirkond) kujundamine "smartovkade" piirkonnaks. Lisaks hoonete rekonstrueerimisele kaasnevad ka uuenduslikud lahendused transpordis, tänavavalgustuses, kütte- ja jahutusvarustuses ning luuakse kaasaegsed monitoorimislahendused. Projekt toetab arengukava meetmeid elamufondi heakorra parendamine, ühistransporditeenuse kvaliteedi ja kasutatavuse tõstmine ja keskkonnasõbralike sõidukite kasutuselevõtu soodustamine. Projekti üks tegevusi on ka rattaringluse loomine Tartusse.

Jätkatakse kaasava eelarve kasutamist. Tartu linn võttis kaasava eelarve kasutusele esimese Eesti omavalitsusena 2013. a (2014. a. eelarve planeerimisel) ning plaanib selleks eraldada iga-aastaselt vähemalt 200 000 eurot. Kaasav eelarve võimaldab kohaliku omavalitsuse teostamisel esindamisprintsipi rikastada vahetu demokraatia elementidega.

Tähtsal kohal on ka loomasõbraliku keskkonna loomine. 2016. a avati linna esimene koerte jalutusväljak, 2017. a järgmine, samuti on uus jalutusväljak tegevusel. Investeeringud koerte

jalutusväljakutesse on kavandatud igal eelarvestrateegia perioodi aastal. Tartu oli ka suunanäitajaks loomatsirkuste linna mitte lubamisel. Kavas on loomade varjupaiga remonttööd.

Hooliv linn (sotsiaalne kaitse, tervishoid). Kavas on linna munitsipaalrajajate korrastamine KredEx SA abirahade toel. Toetus on „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020” prioriteetse suuna „Energiaõhusus” meetme „Energiaõhususe saavutamine elamumajanduses” tegevuse „Korterelamute rekonstrueerimise toetamine” eesmärkide elluviimiseks. 2019. a on kavas lõpetada Rahu 8 amortiseerunud sotsiaalmajutusüksuse C-energiaklassile vastavaks elamuks rekonstrueerimine. Toetusrahade abil on linna elamute rekonstrueerimine kavas ka järgnevatel aastatel.

Eluruumide kohandamine liikumispuuetega inimeste tarbeks viiakse ellu osaliselt Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamise meetme abil. Toetatavaks tegevuseks on eluruumi kohandamine liikuvuse (sh sissepääsu kohandamine, hoone välisukse ja eluruumi vahelise käigutee kohandamine ning hoone, selle territooriumile sissepääsu ja piirde kohandamine), personaalse hügieeni ja köögitoimingute parandamiseks. 2019-2020. a on Tartu linnale planeeritav toetus meetmest ligi 900 000 eurot ning linna omaosalus projektis on 15%.

Oluline samm arengukavaliste eesmärkide saavutamiseks toimub läbi üldhooldekodude rajamise, mis on osaliselt plaanis rahastada energiaõhususe meetmest. Oletatavalt saaks ehitada kolm hoonet, millest igaüks kuni 30 inimesele.

Maarja peremajade (intellektipuudega ja kaasuva liitpuudega isikute peremajad) rajamine aitab leevendada intellektipuudega inimeste ja nende lähedaste elukvaliteeti, võimaldades kogukonna toel puudega inimeste iseseisvat toimetulekut, luues Tartu linnas kuni 50 kogukonnas elamise teenuskohta 10-kohalistes peremajades. Kavandatud on 4 peremaja projekteerimine ja ehitamine ning ühe eramu ostmine ja rekonstrueerimine. Projekt viiakse läbi erihoolekandeesutuste reorganiseerimise meetme raames.

Regionaalsete investeeringutoetuste programmi läbi kavandatakse kahe sotsiaalüürimaja rajamist 2020-2021. a. Võimalik abiraha on 50% ehk 2,5 mln eurot.

Kavas on veel esmatasandi tervisekeskuste rajamine koostöös erasektoriga. Euroopa struktuurfondide abil osaletakse võimalusel Tartu linna puhke- ja spordirajatiste ligipääsetavaks muutmisel puuetega inimestele. Eelarvestrateegia järgsesse perioodi on lükkunud sotsiaalmajutuskeskuse rajamine.

Loov linn (kultuur). Tartu linn kandideerib „Euroopa kultuuripealinn 2024“ tiitlile. Eelarvestrateegia perioodi jooksul on kavandatud selle projekti ettevalmistamine. Suuremaid investeeringuid ei ole projektiga seoses otseselt kavandatud.

Südalinna kultuurikeskuse (ülal eskiisvaade) kavandamine on algusjärgus, toimunud on kontseptsiooni täpsustavad koosolekud, luuakse projektimeeskonda, kes peab tööle hakkama kavandatava hoone ruumiprogrammi ja lähteülesande koostamisega. Pärast seda jõutakse esmaste eskiiside ning seejärel ka arhitektuurikonkursini.

Kavas on veel investeeringud eelkõige järgmistesse objektidesse: Turu tn spordihoone fassaadi rekonstrueerimine, Annemõisa kunstmuruväljaku tribüünidele varikatuse ehitamine, Annemõisa spordikeskuse riietusruumide elektripaigaldise rekonstrueerimine, Annemõisa jalgpallistaadioni sisehalli ehitus, Tamme staadioni harjutusväljaku kunstmurukatte väljavahetamine koos aluse korrastustöödega, Veski spordibaasi välikanaliseerimise ehitus, ujumissilla ehitus, jalgpalliväljaku rajamine, hoonete fassaaditööd ja küttesüsteemide rekonstrueerimine, Ilmatsalu spordihoone katuse ja fassaadi rekonstrueerimine, laululava hoone rekonstrueerimine, I Muusikakooli juurdeehituse projekteerimine, II Muusikakooli fassaadi rekonstrueerimine jms.

Kokkuvõte põhilistest investeringuobjektidest koos finantseerimisallikatega on esitatud alljärgnevas tabelis. Koolihoonete investeerimiskava detailsem ülevaade on esitatud juba ülal kooli- ja teadmuslinna ülevaate raames.

	2019	2020	2021	2022
Linna elamute rekonstrueerimine KredEx-i toetusega	1 150 000	200 000	220 000	550 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	550 000	200 000	220 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	600 000			550 000
Tamme staadion	330 000	0	0	40 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	330 000			40 000
Toetus Tartu Maarja kiriku rekonstrueerimiseks	100 000	100 000	100 000	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	100 000	100 000	100 000
Lodjakoja sadam	624 925	900 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	624 925			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		900 000		
LA Maarjamõisa rekonstrueerimine	430 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	430 000	0	0	0
LA Pääsupesa rekonstrueerimine	500 000	2 068 319	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		468 319		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	500 000	1 600 000		
Variku Kool	8 200 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	3 300 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	4 900 000			
Descartesi Kool	0	230 000	0	1 850 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	230 000	0	1 850 000
Kivilinna Kool	300 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	300 000	0	0	0
Karlova Kool	90 000	1 000 000	420 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	90 000	1 000 000	420 000	0
Hansa Kool	0	230 000	1 500 000	4 500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	230 000	1 500 000	4 500 000
Annelinna Gümnaasium	140 000	1 820 000	4 160 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	140 000	1 820 000	4 160 000	0
Sotsiaalüürimajade rajamine	100 000	3 000 000	3 000 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>		1 500 000	1 000 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	1 500 000	2 000 000	
Maarja tugikeskuse peremajad	2 450 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 350 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 100 000			
Annemõisa 1a jalgpallistaadioni projekteerimine ja sisehalli ehitus	0	150 000	2 000 000	2 000 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	150 000	2 000 000	2 000 000
Toetus Jalgpalliklubile Welco	45 000	30 000	0	0

	2019	2020	2021	2022
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	45 000	30 000		
Läänepoolne II ehitusala koostöös Maanteeametiga	0	600 000	600 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	600 000	600 000	0
Riia tn viadukt ja tunnel	1 750 000	1 750 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	750 000	750 000		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 000 000	1 000 000		
Puistee tn rekonstrueerimine (Põllu - Roosi)	1 500 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 000 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	500 000			
Vaksali tn - EMÜ – Waldorfkool jalgratta- ja jalgtee	1 800 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 500 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	300 000			
Ihaste kergliiklustee	1 140 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	600 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	540 000			
Tartu - Rahinge - Ilmatsalu kergliiklustee	435 000	300 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	235 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	200 000	300 000		
"Nutikad ülekäigurajad"	328 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	164 000			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	164 000			
Mänguväljakud, vaba aja veetmise võimalused	270 000	270 000	270 000	270 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	270 000	270 000	270 000	270 000
Toomemägi (teed, trepid, inventar)	30 000	80 000	80 000	80 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	30 000	80 000	80 000	80 000
Tänavavalgustite vahetus (LED valgustus)	400 000	400 000	400 000	400 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	300 000	300 000	300 000	300 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	100 000	100 000	100 000
Linna arenguks maa ost	1 299 315	50 000	50 000	50 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 299 315	50 000	50 000	50 000

4.7. Tundlikkusanalüüs ja riskistsenaariumid

Linna tulubaas sõltub ümbritsevast majanduskeskkonnast. Kõige otsesemat mõju omavad tööturul toimuvad muutused, kuna tööturu seisukorrast sõltub otseselt linna suurima tuluallika füüsilise isiku tulumaksu laekumine. Tulumaksuga maksustatakse maksumaksja tulu, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised. Arvestamata mahaarvamisi, laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 11,86% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. 2019. a tõuseb nimetatud kohaliku omavalitsuse osakaal 0,04 protsendipunkti võrra ning 2020. a veel 0,03 protsendipunkti võrra. Tartu linnale laekub nende maksumaksjate tulu, kelle Maksu- ja Tolliameti peetavasse maksukohustuslaste registrisse kantud elukoht on 1. jaanuari seisuga Tartu linn. Laekuva tulumaksu suurus sõltub selliste isikute arvust ning nende keskmisest sissetulekust.

Riskistsenaariumis eeldatakse, et Tartu elanike palgatase ei kasva 2020.-2022. a mitte põhiproгноosi kohaselt, vaid igal aastal üldise kallinemise ehk THI alusel. Analüüs on koostatud *ceteris paribus* põhimõttel ehk eeldatakse kõigi muude makromajanduslike tingimuste samaks jäämist. Seega on riskistsenaariumis jäetud 2019. a võrduma põhiproгноosiga, kuid järgnevatel aastatel on arvestatud palgataseme kasvu tugeva aeglustumisega.

Sellise stsenaariumi korral põhitegevuse tulem erinevalt põhistsenaariumist 2020.-2022. a ei kasvaks, vaid langeks aeglaselt. Omafinantseerimisvõimekus (põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude suhe), mis põhistsenaariumis tõuseb 1,10-ni (seda võib hinnata keskmiseks näitajaks), langeb 1,05-ni (nõrk / alla keskmise näitaja). KOFS sätestab, et põhitegevuse tulem ei tohi olla negatiivne kahel järjestikusel eelarveaastal. Kuna Tartu linna põhitegevuse tulem püsib kindlalt positiivne ilma tugeva vähenemise tendentsita, siis võib järeldada, et riskistsenaarium ei kujutaks ohtu nimetatud finantsdistsipliini tagamise meetmele.

Teine finantsdistsipliini tagamise meede – netovõlakoormus – satuks aga surve alla. Netovõlakoormus kasvaks keskmiselt 4 protsendipunkti võrra aastas ning riskistsenaariumis ületaks tegelik näitaja 2020. a (63%) lubatud (lubatud maksimaalne netovõlakoormus oleks Tartu linna puhul 60%)¹¹. See tähendab, et lubatud 60% piirides püsimiseks oleks põhitegevuse kulude või investeeringute kärpimine möödapääsmatu. Võimalikuks lahenduseks oleks põhitegevuse kulude 1% suurune ja investeeringute 5% suurune kärpimine põhistsenaariumiga võrreldes. Alternatiivselt piisaks põhitegevuse kulude 2% kärpimisest jättes investeeringute kava muutmata. Põhitegevuse kulude kärpimine tähendab siinses kontekstis vähendamist põhistsenaariumiga võrreldes, aastases võrdluses kasvavad kulud ka riskistsenaariumi kohaselt.

Teises riskistsenaariumis eeldatakse lühiajalist, kuid järsku negatiivset šokki, mis tabab majandust 2021. a. Šoki tulemusel oleks tulumaksu kasv sel aastal 0% kasvuga. Järgneval aastal taastuks põhiproгноosi kasvunumbrid. Sellise stsenaariumi kohaselt tõuseks netovõlakoormus 56%-ni. Seega puudub otsene vajadus kulude vähenemise järele. Ilmselt oleks teatav kulude kärpimine sellise šoki ilmnemisel siiski mõistlik. Põhitegevuse kulude juba 1% kärpimine võimaldaks põhitegevuse tulemi ja seega ka eelarve tulemi järsku vähenemist oluliselt pehendada.

---

¹¹ Netovõlakoormuse arvutamise alused on esitatud eelarvestrateegia kolmandas osas.